

بررسی مقایسه‌ی میزان سلامت روانی، انگیزه‌ی پیشرفت و عمل کرد تحصیلی در دانشجویان شبانه و روزانه‌ی دانشگاه صنعتی نوشیروانی بابل

تیمور احمدی^۱، مجید شفیعی امیری^۲، فهیمه حسن نتاج^۳

مقدمه

آسیب شناسی دانشجویان شبانه از مباحث تقریباً جدیدی است که در دانشگاه‌ها اخیراً مورد توجه قرار گرفته است. مسایل روان شناختی و عاطفی، مشکلات آموزشی و افت تحصیلی، ایجاد جناح بندی‌های نامناسب فکری و سیاسی، اعتیاد به مواد مخدر و غیره از آسیب‌های احتمالی است که می‌بایست مورد توجه جدی قرار گیرند. چنین آسیب‌هایی محیط مراکز آموزشی و دانشگاهی را متحمل خسارات مادی و معنوی هنگفتی نموده و می‌تواند این فضای امن و علمی را به یک فضای نامناسب و نامطمین تبدیل نماید. همچنین به لحاظ برخوردار بودن دانشجویان روزانه از امکانات و تسهیلات ویژه، احساسات منفی و نامناسبی را در دانشجویان شبانه ایجاد می‌نماید که بالطبع اثرات مهمی در زندگی آنها خواهد گذاشت.

با توجه به مسایل و مشکلات آسیب‌های احتمالی که توأم با دوره‌های شبانه است و دانشجویان شبانه شرایط همانندی با دانشجویان روزانه ندارند، تدریجاً زمینه‌ی آسیب‌های بیشتری در جنبه‌های مختلف روانی، اجتماعی، آموزشی و سیاسی برای آنها به وجود خواهد آمد. این پژوهش در صدد است که سلامت روانی، انگیزه‌ی پیشرفت و عمل کرد تحصیلی دانشجویان شبانه و روزانه را مورد بررسی و مقایسه قرار دهد.

طبق تعریف «لوینسون» و همکاران سلامت روان عبارت است از: اینکه فرد چه احساسی که فرد نسبت به خود، دنیای اطراف محل زندگی اطرافیان، مخصوصاً با توجه به مسؤولیتش در مقابل دیگران، چگونگی سازش وی درباره‌ی خود و شناخت موقعیت مکانی و زمانی خویش دارد. اکثریت روانپزشکان توانایی سازش با محیط، انعطاف پذیری به قضاوت عادلانه و منطقی در مواجهه با محرومیت‌ها و فشارها را ملاک سلامت و تعامل روان می‌دانند (میلانی فر، ۱۳۷۸). مفهوم نیاز پیشرفت، اولین بار توسط موری در سال ۱۹۳۸ این گونه مطرح شد: تلاش برای موفقیت در هر موقعیتی، به نحوی که عمل کرد آن بتواند طبق برخی استانداردهای عالی بودن، ارزیابی گردد. این مفهوم به معنی انگیزه علیه موانع و مبارزه با آنچه که به دشوار بودن شهرت دارد، می‌باشد و به معنی انگیزه‌ی فرد برای دستیابی به موفقیت است.

اتکنسیون (۱۹۶۴) مفهوم انگیزش پیشرفت مک لند را توسعه بخشید، اتکنسیون براین باور است که تفاوت رشد نیاز به پیشرفت در افراد مختلف را می‌توان با فرض یک نیاز مخالف یعنی «پرهیز از شکست» توضیح داد. به نظر او بعضی از مردم موفقیت مدارند ولی برخی دیگر از شکست دچار اضطراب زیاد می‌شوند. اتکنسیون معتقد است که تمایل رسیدن به موفقیت از احتمال موفقیت و جاذبه‌ی رسیدن به آن متاثر می‌شود.

هدف کلی تحقیق بررسی مقایسه‌ی سلامت روانی، انگیزه‌ی پیشرفت و عمل کرد تحصیلی در دانشجویان شبانه و روزانه. اهداف جزئی: ۱- شناسایی عوامل موثر در سلامت روان دانشجویان شبانه و روزانه، ۲- پیش‌گیری اولیه در سلامت روان دانشجویان (یعنی جلوگیری از آسیب‌ها و تهدیدهای مخرب مثل افسردگی، اضطراب، خشم و تنهایی).

فرضیه‌های تحقیق عبارتند از: ۱- میزان سلامت روانی دانشجویان شبانه در مقایسه با دانشجویان روزانه، به طور معنی داری کمتر است. ۲- میزان انگیزه پیشرفت دانشجویان شبانه در مقایسه با دانشجویان روزانه، به طور معنی داری کمتر است. ۳- میزان عمل کرد تحصیلی دانشجویان شبانه در مقایسه با دانشجویان روزانه، به طور معنی داری کمتر است.

^۱ - کارشناسی روانشناسی عمومی

^۲ - کارشناسی روانشناسی عمومی

^۳ - کارشناسی روانشناسی کودکان استثنایی

روش

این پژوهش از نوع توصیفی مقایسه‌ای است. جامعه‌ی آماری این پژوهش را کلیه‌ی دانشجویان دوره‌ی شبانه و روزانه‌ی مشغول به تحصیل دانشگاه صنعتی نوشیروانی بابل در سال تحصیلی ۸۷-۸۶ تشکیل می‌دهند، که حداقل دو نیم سال تحصیلی را گذارده‌اند. نمونه‌ی این پژوهش (۲۰۰ نفر) از دانشجویان روزانه و شبانه‌ی مشغول به تحصیل در دانشگاه صنعتی نوشیروانی بابل بودند که به روش تصادفی ساده انتخاب شدند.

برای جمع‌آوری اطلاعات از ابزارهای مختلفی استفاده شد، شامل: (۱) پرسش‌نامه‌ی سلامت عمومی (GHQ): این پرسش‌نامه ۲۸ ماده دارد که در سال ۱۹۷۹ توسط گلدبرگ و هیلر تدوین یافته است، که دارای چهار مقیاس فرعی ۱- نشانگان جسمانی ۲- نشانگان اضطرابی ۳- کارکرد اجتماعی ۴- نشانگان افسردگی می‌باشد. (۲) آزمون انگیزه‌ی پیشرفت (ACMT): دارای ۵۰ سؤال سه‌گزینه‌ای بوده، و مبتنی بر روش تکمیلی جملات است، بدین معنی که آزمودنی پس از خواندن یک جمله‌ی ناقص باید با انتخاب نیمی از سه گزینه، جمله را تکمیل نماید. (۳) در ضمن میزان عمل‌کرد تحصیلی دانشجویان شبانه و روزانه بر پایه‌ی معدلی که در پرسش‌نامه از آنها خواسته بودیم، محاسبه شد. روایی و پایایی ابزار آزمون: پرسش‌نامه‌ی سلامت عمومی، پایایی فرم ۲۸ سیوال پرسش‌نامه GHQ ۹۱٪ گزارش شده است (به نقل از دادستان، ۱۳۷۷). پرسش‌نامه‌ی انگیزه‌ی پیشرفت، (بهارگاوا، ۱۹۴۱) پس از مطالعه‌ی مقدماتی پایایی این آزمون با روش آلفای کرونباخ ۷۶٪ به دست آمد و پایایی محاسبه شده از طریق تنصیف به روش گاتمن و اسپیرمن براون نیز ۶۳٪ می‌باشد.

یافته‌ها

با توجه به اطلاعات بدست آمده از طریق پرسشنامه توزیع فراوانی مشکلات روانشناختی دانشجویان شبانه و روزانه در جدول ذیل بدین شرح است:

جدول ۱: توزیع فراوانی مشکلات روانشناختی دانشجویان شبانه و روزانه

متغیر	شبانه		روزانه	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
افسردگی	۵۸	۵۸٪	۳۹	۳۹٪
اضطراب	۶۷	۶۷٪	۳۴	۳۴٪
کنش اجتماعی مختل	۱۵	۱۵٪	۳	۳٪
شکایات جسمانی	۲۷	۲۷٪	۱۷	۱۷٪
عدم سلامت روان	۳۹	۳۹٪	۲۴	۲۴٪
انگیزه‌ی پیشرفت پایین	۱۰	۱۰٪	۳	۳٪
عملکرد تحصیلی	۴۶	۴۶٪	۳۱	۳۱٪

نتایج آزمون‌های دو نشان می‌دهد که میزان اضطراب، افسردگی، شکایات جسمانی و کنش اجتماعی مختل در دانشجویان شبانه نسبت به دانشجویان روزانه به طور معنی‌داری بیشتر است. همچنین میزان عمل‌کرد تحصیلی دانشجویان روزانه نیز نسبت به دانشجویان شبانه بیشتر است و همچنین انگیزه‌ی پیشرفت پایین دانشجویان روزانه نسبت به دانشجویان شبانه کمتر است.

جدول ۲: توزیع فراوانی مشکلات روانشناختی دانشجویان شبانه و روزانه

متغیر	گروه	X	SD	df	t(P)
شکایات جسمانی	روزانه	۴/۷۱	۲/۲۱	۹۷	۴/۳۹ (<۰/۰۱)
	شبانه	۶/۵۱	۳/۲۷		
اضطراب	روزانه	۴/۱۳	۲/۵۳	۹۷	۲/۸۸ (<۰/۰۱)
	شبانه	۵/۵۰	۳/۸۰		
کنش اجتماعی مختل	روزانه	۴/۱۲	۲/۸۰	۹۷	۳/۰۷ (<۰/۰۱)
	شبانه	۵/۹۳	۳/۲۳		
افسردگی	روزانه	۳/۲۸	۲/۰۵	۹۷	۲/۹۹ (<۰/۰۱)
	شبانه	۴/۴۷	۴/۸۵		
عدم سلامت روانی	روزانه	۲۴/۳۱	۱۱/۴۷	۹۷	۲/۸۲ (<۰/۰۱)
	شبانه	۲۸/۷۱	۹/۷۴		
عمل کرد تحصیلی	روزانه	۱۵/۸۴	۱/۳۰	۹۷	۳/۲۱ (<۰/۰۱)
	شبانه	۱۴/۳۳	۰/۹۸		
انگیزه ی پیشرفت	روزانه	۱۸/۳۶	۴/۸۰	۹۷	۲/۷۵ (<۰/۰۱)
	شبانه	۲۰/۸۲	۵/۷۸		

همان طور که در جدول شماره ۲ مشاهده می شود نتایج آزمون t نیز نشان داد که بین میانگین هر یک از متغیرهای اضطراب، افسردگی، شکایات جسمانی و کنش اجتماعی مختل در دانشجویان شبانه نسبت به دانشجویان روزانه از شدت بیشتری برخوردار است. همچنین نتایج نشان داد که انگیزه ی پیشرفت و عمل کرد تحصیلی دانشجویان شبانه نسبت به دانشجویان روزانه ی دانشگاه صنعتی بابل به طور معنی داری کمتر است ($P < ۰/۰۱$).

بحث و تفسیر

نتایج نیز نشان می دهد که میزان سلامت روانی دانشجویان روزانه در مقایسه با دانشجویان شبانه به طور معناداری بیشتر است ($P < ۰/۰۱$). همان طور که مشاهده شده مشکلات روان شناختی دانشجویان شبانه نسبت به دانشجویان روزانه به طور معنی داری بیشتر است ($P < ۰/۰۱$). همچنین میانگین نمرات متغیرهای عمل کرد تحصیلی و انگیزه ی پیشرفت دانشجویان شبانه نسبت به روزانه به طور معنی داری کمتر است. با توجه به این یافته ها، هر سه فرضیه ی تحقیق مورد تأیید قرار می گیرد. مشکلات روانشناختی و تحصیلی بیشتر دانشجویان شبانه ممکن است به خاطر استرس های ناشی از تأمین هزینه و شهریه ی تحصیلی، احساس وجود تفاوت و تبعیض از نظر امکانات آموزشی، رفاهی و خود ارزیابی های منفی و مقایسه ی نابه جای خود با دانشجویان روزانه باشد.

از این رو باید به نوعی به جوانان دانشجو بهسازی محیطی، اجتماعی و دینی آموزش های لازم، به خصوص مهارت های زندگی آموزش داد و آنها را در برابر آسیب ها و تهدیدهای مخرب (اعتیاد، بزهکاری، افسردگی، اضطراب و ...) تجهیز کرد تا در صورت رویارویی، بتوانند به نحو مؤثری از خود واکنش نشان دهند و این دوره ی آسیب پذیر و پرمخاطره را سپری کنند. جمع آوری اطلاعات از طریق پرسش نامه و عدم همکاری برخی از دانشجویان از محدودیت های این پژوهش می باشد. فراهم کردن خدمات مشاوره ای و حمایتی برای دانشجویان شبانه، مجزا کردن دانشجویان شبانه از روزانه از نظر فیزیکی، در نظر گرفتن محیط خوابگاهی مستقل برای آنها، شناسایی مشکلات روانشناختی دانشجویان توسط هسته های مشاوره در دانشگاه ها، ایجاد کارگاه های آموزشی در زمینه ی سلامت روان از پیشنهاد های این پژوهش می باشد.

منابع

- آزاد، حسین؛ نجات، حمید (۱۳۸۰). سلامت روان از دیدگاه الیس. فصلنامه اصول بهداشت روانی. سال سوم. شماره ۹. تهران.
- ابوالقاسمی، عباس (۱۳۸۳). بررسی میزان سلامت روانی انگیزه پیشرفت و عملکرد تحصیلی در دانشجویان شبانه و روزانه. دومین سمینار سراسری بهداشت روانی دانشجویان. دانشگاه تربیت مدرس.
- اردوبادی، احمد (۱۳۰۶). بهداشت روانی دانشجویان. تهران. انتشارات کیکاوس.
- خدا پناهی، محمد کریم (۱۳۷۹). انگیزش و هیجان. تهران. انتشارات سمت.
- دادستان، پریرخ (۱۳۷۷). تنیدگی یا استرس بیماری جدید تمدن. تهران. انتشارات رشد.
- دلاور، علی (۱۳۸۳). روش های آماری در علوم تربیتی و روان شناسی. تهران. انتشارات پیام نور.
- دلاور، علی (۱۳۷۸). مبانی نظری و عملی پژوهش در علوم انسانی و علوم اجتماعی. تهران. انتشارات رشد.
- سیاسی، علی اکبر (۱۳۷۸). نظریه های شخصیت. تهران. انتشارات دانشگاه تهران.
- کوری، جerald (۱۳۷۵). بهداشت روان. ترجمه مهدی قرچه داغی. تهران. (۱۹۳۷م).
- مارشال ریو، جان (۱۳۸۵). انگیزش و هیجان. ترجمه یحیی سید محمدی. تهران. نشر ویرایش.
- میلانی فر، بهروز (۱۳۷۸). اصول بهداشت روانی. تهران. انتشارات قمی.
- نجات، حمید؛ ایروانی، محمود (۱۳۷۸). مفهوم سلامت روان در مکاتب روان شناسی. فصلنامه اصول بهداشت روانی. سال اول. شماره سوم. تهران.